

(۲)

اقلیتها

در پناه حکومت اسلامی

اهل ذمه

اهل ذمه عبارت بودند از غیر مسلمانانی که با وجود پیروزی اسلام در مسلمان نشدن و ترحیم میدادند عقاود معینی خود را حفظ کنند. اهل ذمه در پناه حکومت و جامعه اسلامی زندگی میکردند و وطن قرار داد و معاشرت مشخصی که در فقه اسلامی بنام «ذمه» نامیده میشود با مسلمانان در مملکت اسلامی (دارالاسلام) تشکیل است و ملت واحدی میدادند و احزاب داشتند و حکومتی اسلامی بر سر آنها گذاشته بود و اینکه کسی مشرک آنها شود، بشرط اینکه در قبال حمایت حکومت اسلامی از جان و مال آنها، مالیات سرانگاری (جزیه) بپردازند و مقررات اجتماعی و حقوقی با اکثریت مسلمانان در معاملات و پیمانها تطبیق گردانند قبول نمایند.

لیت بستن قرارداد و پیمانها با غیر مسلمانان دارای شرایط مخصوصی است که نخستین شرط

اینست آن که مورد اتفاق و اجماع همه فقهاء اسلامی است، اینست که «غیر مسلمانان مورد معاشرت و پیمان» باید «اهل کتاب» باشند.

«اهل کتاب» یک اصطلاح فقهی معروفی است که در مورد یهود و نصاری اطلاق شده و مخصوص غیر معتقدیه بعضی ممالک است (مس) و اصل صحابه حکم اهل کتاب بر آنها جاری میشود. همین سه فرقه هستند که هنوز آئین باطرح «تاریخیت» قرار دادی و پرداخت جزیه حفظ جان دین خود را بر «ذمه» میدهد حکومت اسلامی قرار دادی همین ممالک است که آنان را «اهل ذمه» یا «ذمی» نیز مینامند.

حمایت پیشوایان اسلام از اهل ذمه

رسول گرامر اسلام میفرمود: هر کس به «ذمی» تهنیتی بزند یا تازیانه‌های آتشین دوزخ عذرات خواهد شد. (۱)

هر کس یک نفر «ذمی» را آزار دهد، مرا

(۱) من تقف ذمياً عدله يوم القيامة بساطع عن دار.

ادیت کرده است (۱).

آگاه باشید اگسیکه بیشتر مسلمانان (که با مسلمانان پیمان و معاهده بستند و مقررات پیمان را اجرا میکنند و بر حد منافع مسلمین فعالیت نمیکند) ستم روا دارند و یا او را تکلیف مالا یطاقی کند ، یا سلبی را بدون رضایت وی از او بگیرد ، من در روز قیامت با او احتجاج میکنم (۲) علی علیه السلام در فرمان خود بامالک اشتر مینویسد : مردم دوست ندارند ، یا برادر دینی تو هستن و یا در خلق و آفرینش یا تو زیار اعیان خود که دوست داری پروردگار را ، تو آزادی خود را اغماض رفتار کنی ، با آنها یا کمال لغاف و بهرانی رفتار کن . (۳)

ورودی در زمان خلافتش پیر مردی باینامو بینوا را مشاهده کرد و آنرا حوال او جویا شد . اصحاب گفتند : او مردی تیران است که در دوران پیدائی جوانی در دوران حکومت مغول خدمت بوده ، حاضر نخرمود ، در روز گار جوانی او را بکار گذاشته و چون پیر و عاجز شد از حق خویش محروم ساختند . سپس مشدی بیت المال را فرخواند و فرمان داد تا امور دولت او را از بیت المال مسلمین بپردازند (۴)

امام زین العابدین در ضمن تشریح حقوق **اهل ذمه** ، مینویسد : باید توجه بدستورهای خدا و پیامبر اکرم (ص) ، ترا از ستم نسبت با آنان

- (۱) من آدی دنیا قند آذانی (۲) الامن ظلم مساعداً ، او کلفه فوق طاقه او اخفینته شرناً بغير ثبوت ثلثه فان اخرجت حجه يوم القیامة .
- (۳) توحج الی بلاغه ، (۴) وسائل القیمة ، (۵) من ظلم معاهداً اکت خصمه .
- (۶) رساله العتوق امام زین العابدین (ع) صفحه ۳۷۶ ، (۷) دایرالمذبح در کتاب جزیه در اسلام ، مینویسد : این عهدنامه موروثاً بید ، مورثین مسیحی و اسلامی است .
- (۸) طبری ج ۱۳ صفحه ۲۴۰۵

۲ - در سال ۲۰۰ هجری مأمون خلیفه عباسی تصمیم گرفت دستوراً برای اهل ذمه ، مسیحیان با این عنوان صادر نماید : اهل ذمه در مقابل خود آزادی کامل دارند و نیز در طول اداره مابعد خود مختار بوده و هر کدام از فرقه های آنان در عقیده مخصوص خود آزاد میباشند . (۱)

۳ - مسلمانان پس از آنکه املاکیه را از جنگ کلاب امیر اطور دستگیر روم نجات دادند ، رئیس اقلیتهای آن سرزمین برحماً اشراف کرد که این دست انتقام الهی بود که در مقابل ستمکاری و پیدادگری روم که با تکیه قدرت خود بر ما را غارت و سرزمینهای ما را تصاحب کرده ویرانه ها بر ما شکسته و عذاب وارد میساخت ، فرزندان اجماعی (مسلمانان) را در نقاط دور دست جنوب پراکنده فرستاد تا ما را آزادی بخشد و از دست رومیان ما را نجات بخشد .

آدمیتر خاورشناس مینویسد : آنچه که مارک اسلامی را از آزادی مسیحی استیلا بخشید ، وجود عده زیادی از اقلیتهاى مذهبی غیر مسلمان است که در سرزمینهای اسلامی آزادانه سرزمین را در صورتیکه در اروپا مسیحی چنین مسئلهای مطرح بود . این آزادی ، بر اثر یک سلسله پیمانها و حقوق بود که به یهودیان و مسیحیان

۴ - کنوینت هاییکه بخت عمال امپراطوری روم اشغال شده بود در برابر مسلمانان ، یکی پس از دیگری با کمال دمايت و خشونتى کشود میسند ، و این بخاطر آن بود که از یک نوع بزرگواری و گذشت بصر مندم میشدند که در طول قریب هفتصدای بر اثر تمسبات مسیحی رنگ آرا میدیدم بودند . اسلام با آنها احاراً میداد که شمار دینی خود

- (۱) الحضارة الاسلامیة فی القرن الرابع الهجرى .
- (۲) اسلام و همزیستى مسالمت آمیز صفحه ۱۱۶ - ۱۱۷ .
- (۳) الدعوة الی الاسلام - تألیف سرتومان ، و آنزولند .

را بدون مزاحمت با تمام دهند و فقط بر ای چلو گیری از تحریکات مذهبی و تصادمات خویش لازم میدید که مقرراتی در این زمینه مراعیت گردد (۳) مردم سرزمین خصم ، دروازه های شهر را بر روی لشکر با ن **دهر قتل** بستند ولی در مقابل ، مسلمانان پیام دادند که حکومت و دادگستری آنان از ظلم و ستم رومیان بر ایشان محبوس تر است و هنگامیکه سواهیان مسلمین بفرماندهی «ابو- عبیده بن زینن و اردن» رسیدند ، مسیحیان آنجا نامه ای به مسئولین دین برای مسلمانان نوشتند :

ای مسلمانان ! شما در نزد ما از رومیان محبوس ترید ، گر چه آنها ستمگش ماستند ولی شما نسبت به ما اوقات و مهریات را عادلتر و نیکو کارترید ، آنگاه آنها بر ما مسلط شدند بلکه مثال ما را نیز بتاواج بردند

۵ - دکتر اس. ترون در کتاب خود «اهل ذمه در اسلام» مینویسد : در تاریخ و اخباریکه از گذشتگان مسیحیان پدید میآید است شواهدی وجود دارد که تسامح و مسالمت مسلمانان را نسبت اهل ذمه و مسیحیان بودت با حقیقت نگار نا پذیرى تأیید میکند . از جمله شهادت است که بطرک (عشو یا به) در نوشته های خود آورده است ، او مینویسد : مسلمانان عرب که خداوند آنها را قدرت بخشید تا بر جهان مسلط شوند با ما آنچنان رفتار نمودند که عیب میدادند ، بلکه آنان ملت ما و دین ما و مقدسات و روحانیان ما را احترام میکردند و دست خود را نمیتوان پاری کمک بپوشید ما دراز مینمودند ، در شماره آینده در حقوق اقلیتها در قده اسلامی» موضوع بحث ما است .